

SZÉPHALOM-KÖNYVTÁR

18. sz.

FELSŐ- MAGYARORSZÁGRÓL

(Felelet Skultéty József: A volt Felső-Magyarországról című pamflettjére,)

IRTA

IVÁNYI BÉLA

A JOGTÖRTÉNET TANÁRA

A KOLOZSVÁR-SZEGEDI EGYETEMEN.

SZEGED, 1930.

SZEGED VÁROSI NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

SZÉPHALOM-KÖNYVTÁR

18. sz.

FELSŐ- MAGYARORSZÁGRÓL

(Felelet Skultéty József : A volt Felső-Magyarországról című pamflettjére.)

IRTA

IVÁNYI BÉLA

A JOGTÖRTÉNET TANÁRA

A KOLOZSVÁR-SZEGEDI EGYETEMEN

*Krúdy Jánosnak
baráti szeretettel
Iványi Béla
930 V/24.*

SZEGED, 1930.

SZEGED VÁROSI NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

XB 130469

B 53172

Az elmúlt november hóban cseh, és nem tót, póstabélyeggel Pozsonyból, amelyet újabban némely tudománytalan aberánsok Bratislavának csúfolnak, egy füzetet hozott címemre a posta.

A füzet címe: *A volt Felső-Magyarországról*. Válaszul dr. Iványi Béla „Pro Hungaria Superiore. Felsőmagyarországért” című könyvére.

A füzet írója: Skultéty József. Ha nem is kifogástalan magyarsággal, de mégis magyarul van a füzet írva, dacára annak, hogy Turócszentmártonban nyomták, ami úgy egyébként megtisztelő lenne reánk nézve. Azonban éppen e szokatlan körülmény miatt kissé gyanakodva vettem kezembe a füzetet, amelynek címlapja mellé egy cédula van ragasztva, ezzel a kérelemmel:

Pl. T. (?)

A komoly ügy érdekében tisztelettel kérem elfogadni iratomat.

Turóc-Szt.-Márton, 1929. X. —

Szerző.

Ez a szokatlan szövegű cédula még inkább gyanakodóvá tett, mert hiszen, ha komoly ügyben valóban komoly írást kap valaki, azt rendszerint úgy sem dobja el, még kevésbé fordul elő, hogy visszaküldje. Nem egyenes és nem tiszta dologban fárad tehát az a szerző, vagy a mögötte álló, mondjuk, ismeretlen x, aki politikai pamflettjét boldog-boldogtalanra ilyen szokatlan úton igyekszik ráerőszakolni. Nincs ilyen eszközökre rászorulva az, aki egyenes úton halad.

Mikor a pamflett olvasásának nekifogtam, azonnai rájöttem, hogy bizony nagyon is szükséges volt szerzőnek azt a cédulát be-
ragasztani, mert az ügy, amelyről szó van, reánk magyarokra nézve csakugyan: *halálosan komoly*! És e cédula láttára én elég naiv voltam feltételezni, hogy szerző, az általa is komolynak deklarált ügyet igyekezni fog legalább látszólag objektíve kezelni és 10 év előtt megjelent munkám ellen az abszolút megbízhatóságú és valódi adatok egész tömegét fogja felvonultatni. Hiszen erre szerzőnek — szerény véleményem szerint — a könyvem megjelenése óta eltelt 10 hosszú év alatt talán elég ideje is lett volna? Azt hittem, hogy szerző ellenadathalmazával összes állításaimat egyszerűen halomra dönti. Azonban — mi sem természetesebb — hogy: csalódnom kellett.

Ugyanis, a helyett, hogy szerző a most rendelkezésére álló felsőmagyarországi levéltárak hatalmas anyaghalmazából 10 hosz-

szű esztendő leforgása alatt összegyűjtötte volna az ellenadatokat, a helyett, hogy kétségtelenül hiteles és valódi adatokkal napnál fényesebben megyéről-megyére haladva bebizonyította volna, hogy Felsőmagyarországon soha sehol magyar réteg nem volt, s ezzel szembe állította volna a tót (de nem szláv) kontinuitás egyetlen pillanatra meg nem szakított s mindenütt meglévő folytonosságát, ahelyett a Scotus Viatorok s más eféle kalandorok nyomdokaiba lépve, cseh hivatalos parancsra igyekszik a szláv berkekben zavart csinálni, mindent homályba burkolni, s a szavakkal — mondjuk — zsonglórkodve, a hozzá nem értőket megévesztetni.

Mi a tótokat eddig szerény, tisztességtudó, jóra való s becsületes fegyverekkel, becsületesen küzdő embereknek tanultuk ismerni. Nem így vagyunk azonban ezzel a Skultéty alias Schultheisz úrral! Ő ugyanis nem elégszik meg azzal, hogy áltudományos osztálya csomagolt inkorrektiségek egész sorával tudatosan kompromittálja azt a tiszteletre méltó és derék népet, amely őt kitüntette azzal, hogy tagjai közé emelte, hanem elkötelezvé magát a cseheknek, kötelességének tartja a cseh faji tulajdonságokat is magáévá tenni, s úgy véli, hogy a szóbanforgó kérdést előbbre viszi azzal, ha a demarkacionális vonalak egyelőre még biztos fedezéke mögül ízetlenül személyeskedik, a tárgynak tudatosan és következetesen melléje beszél és előhozakodik olyasmik cáfolgatásával, amiket én soha seholsem állítottam.

Míg én egy közel 100 oldalas füzetben vármegyéről-vármegyére menve bizonyítom, hogy az egykori szláv és a későbbi tót nyelvrtég között mindenütt ott van Felső-Magyarországon a magyar és német rétegeződés, amíg én kimutatni igyekszem, hogy az egykori marahán-szláv nem egyenlő a mai tóttal, addig a szerző mindezekről egyetlen betűt komoly, megbízható valódi és helytálló adatokkal meg nem cáfolva, előráncigálja a legújabb idők politikai mozgalmakból azt a néhány való vagy vélt sérelmet, (amelyet mi minden részletben szerzőnél jobban ismerünk, az általa bölcsen elhallgatott indító rugókkal együtt) s ezeket a legfejlettebb ujságírói technikával nagyítja, színezi, felfújja, ferdíti és az igazságtól messze el távolodva, Scotus Viatori beállításokban ismerteti.

Más szóval és röviden: szerző pamflettjéből szinte túlságosan feltűnően ordít felénk, a csehhé vedlett német-magyar-tót renegátának a cseh politika akarata előtti feltétlen behódolása. És elő mer ezen pamflettel állani közvetlenül a Tuka-„per“ főtárgyalása után, amely gyalázatosságban vetekszik a muszka bolsevisták úgynevezett „pereit“ vel és „bíráskodás“-ával.

Mindezek után tisztelettel kérдем, hogy ha nem csak üres szólam, hanem valóban komoly az az ügy, amelynek valaki szolgálatába szegődik, mért kell azt bolondgombák sűrített és sorozatos feltálatásával diszkreditálni? Mire való ilyen fontos ügyet bőséges tudományos apparátussal való alátámasztás helyett komoly-

talán személyeskedéssel, rosszul palástolt tehetetlen dühvel, mosolyt fakasztó isteni álnaivitással, rossz viccekkel, az igazság tudatos elferdítésével, sőt szemenszedett hazugságokkal megoldani, vagy előbbre vinni akarni?

*

No de térjünk csak a tárgyra!

Szerző irányzatos politikai pamflettjének első oldalán mindjárt azzal a vaskos és tudatos tévedéssel kezdi, hogy *cseh-szláv* és *csehtót* népről beszél. Valószínűleg az osztrák-magyar, vagy a svéd-norvég nép analógiájára született meg ez az ethnografiai csodabogár, amelytől azonban a jogtalanúság még sem változik joggá. Ugyancsak szerző az első lapon nagyképpű s szánakozó hengegessel jelenti ki, hogy „ők” nem tartották érdemesnek figyelemmel kísérni, hogy mi magyarok mit írunk az utolsó 10 évben.

Ejnye, hát nem csudálatos, hogy a cseh spicli és spion had mégis egészen pontosan tudta, hogy én és a *Pro Hungaria Superiore* a világon vagyunk, elannyira, hogy a budapesti cseh követség fekete könyvében nevem évek hosszú során át vörös ceruzával vastagon körülkerítve lőn nyilvántartva. Úgy látszik, Felvidékünkön bizonyos koponyák körül jámbor műtájékoztatlanság és álmos homály lengett mindaddig, míg „a budapesti legújabb nyugtalankodásokra” (sic!), bizonyos cseh propaganda akciók némely szundikáló Rip van Winklét fel nem serkentettek 10 éves álmaikból . . .

Az első, amin az immár inkább cseh, mint szlovák szerző fennakad, az a kijelentésem, hogy: *Masarykéknélnek!* . . . (4., 35. ll.) — Nos, talán nem félnek? Avagy talán a magyar szellemi termékeket kéz-láb-töréses előzékenységi versenyben terelik be a Masaryk-féle társaság által megszállva tartott Felső-Magyarországra? Talán, a teljesen politika mentes *Századok, Magyar Könyvszemle, Levéltári Közlemények, Turul, Történeti Szemle, Archaeologiai Értesítő, Népük és Nyelvünk* stb., stb., mind síma akadálytalansággal jutnak be a Felvidékre? Miért kell annak, aki nem fél, éppen most Pozsonyban, Komáromban, Losoncon, Kassán állami assziszteenciával a könyvesboltokat kirabolni, s onnan a *Lombfűrészet, a Mázolók és szobafestők kézikönyve, a Cséplőgépek szerkezete, az Élelmiszeripar*, továbbá *Az automobil, A tej és vizsgálata* stb. című rendkívül államveszélyes könyveket elbolsevizálni? Avagy mindez a kulturbotrány talán az oroszláni bátorság jele? Hisz ilyenekre még Metternich vagy Bach sem mert vetemedni? Avagy talán Benesék éppen olyan messzemenő liberalitással fogják a jogtalanul megszállva tartott Felső-Magyarországra ezen írásmat beengedni, mint amilyen birka türelemmel mi a Skultéty-féle valótlanságoktól hemzsegő pamflettet hagytuk Pozsonyból ideözönlteni?

Nos, *most* majd elvállik, hogy tényleg félnek-e Benesék és társai, akik eddig még nem sok jelét adták rettenthetetlen bátorságuknak.

A pozsonyi cseh kémiroda nem átalította ezt a pamfletet a „Kultura“ (!?) cégére alatt a minden politikától távoli messzeségben álló *Illetékügyi Közlöny*-ünknek is megküldeni. Ez a közlöny erre a nem várt inzultusra, 1929. évi 9. (nov.) számában ímígyen volt kénytelen reagálni:

Egy cseh¹⁾ röpiratról. Az elmúlt napokban lapunk pontos címére címzett kifogástalan magyar nyelven írott, Turócszentmártonban nyomtatott, Pozsonyban feladott füzetet kézbesített a posta. A címe: *A volt Felső-Magyarországról*. Válaszul dr. Iványi Béla „Pro Hungaria superiore, Felsőmagyarországért“ című könyvére. Szerzője: Skultéty József.

Lapunk teljesen politikamentes keretébe tulajdonképpen alig volna az erről a könyvről való pusztá megemlékezés is beilleszthető. Még kevésbé lehet a mi feladatunk, hogy érdemben foglalkozzunk vele. A méltó és alapos választ az arra illetékesek bizonyára meg fogják rá adni.

De mert a füzet lapunk címére érkezett, egy szempontból lehetetlen kitérünk az elől, hogy mi is foglalkozzunk — nem magával a röpirattal, hanem a terjesztés módjából levonható következtetésekkel. Ez a szempont pedig éppen az a tény, hogy még a mi politikamentes, kizárólag szakkérdésekkel foglalkozó lapunk is kapott belőle egy példányt. Nem nehezebből a pusztá tényből meglátni azt a hallatlan nagyarányú propagandát, amelyet ezzel a magyarság gyűlöletétől izzó, a revíziós gondolatot féktelen dühvel és megvetéssel támadó, a mult Nagy-Magyarországát a legvéresebb zsarnokként beállító förmedvénnnyel nem Csehországban, nem is a „Volt Felsőmagyarország“-on, hanem a szegény gúzbakötött Csonka-magyarországon akarnak kifejtetni. És pedig ugyanakkor, amikor azokat a mi tudományos és egyéb szakkérdésekkel foglalkozó politikamentes lapjainkat, mint pestises betegeket tartják távol határaiktól, amelyekhez most ezt a propagandairatot megküldik.

A röpirat szerzője, Iványi Béla könyvének abból a megállapításából indul ki: *Masarykéék félnek minden jogtól, minden igazságtól*. Ezt igyekszik cáfolni könyvében. Ez a cáfolás írásának tartalma és célja. Kár azonban, hogy nem terjeszkedik ki arra is, hogy mennyiben látja dokumentálva a csehek bátorságát még a politikamentes szaklapoknak is a határaikról való visszakergetésében. És vajjon Skultéty úr nem fog-e elgondolkodni, látva a magyarok elleni förmedvényének itteni nagyarányokban való akadálytalan terjesztését, hogy ugyan ki fél jobban: ök-e, vagy mi? s kinek a lelkiismerete tisztább: az övéké, vagy a miénk?

De most egyre nagyon kíváncsiak vagyunk. Vajjon a megrandó méltó válasznak meg lesz-e amott ugyanaz a terjesztési lehetősége, mint ennek emitt? Majd akkor még világosabb feleletet kapunk Skultéty cáfolgatásaira és a fenti kérdésekre“.

Nos, a *Közlöny* e kérdésére már előre megadhatjuk a feleletet. Bárki megláthassa, hogy Benesék és társai, korunk legmarconább

¹⁾ Nagyon helyes megállapítás!

hősei, bátorsági idegrohamukban jelen soraimat az általuk megszállyva tartott Felső-Magyarországra nem fogják beereszteni, mint ahogy a *Pro Hungaria Superioré*-t sem engedték be. Hiszen ők nem félnek, írja Skultéty, de azért írásomat nem fogják beengedni s így én, meg Skultéty egyenlőtlen fegyverekkel küzdünk, az én hátrányomra!

Ennyit Benesék tigris-bátorságáról.

*

A második, amit Skultéty írásomban kifogásol: *forrásaim*. Csodálatos azonban, hogy ő források címén csak és egyesegyedül Grünwald Béla és Karácsonyi János ellen rohan ki, a többi, úgy látszik, szerzőnek egyszerűen — nem forrás. Hogy Skultéty Grünwaldot nem kedveli, azt meg tudom érteni. Grünwald volt ugyanis az, aki egykoron a felvidéki pánszláv agitációba a legélesebben belelátott. Elhiszem, hogy Skultéty mesternek Grünwald nem rokonszenves, ebből azonban még a világért sem következik, hogy Grünwald nem szavahihető.

Ami boldogult Karácsonyi János bátyánkat illeti, tartozom az igazság emefanatikusá általánosan tisztelt emlékének azzal, hogy történetírói megbízhatóságát Skultéty ízetlenkedései ellen a leghatározottabban megvédjem. Ugyanazon címen és jogon, amellyel Skultéty Karácsonyi szavahihetőségét kétségbe meri vonni, én is kijelenthetném, hogy pl.: Palacky vagy Dudik a szlávok képzelt nagyságától oktalanul megkötyagosodott tudománytalan szédelgők valának...

Még csodálatosabb, bár erről az oldalról semmi sem meglepő, hogy miféle „nagyszerű” módszerrel dolgozik a csehek külön e célra felbérelt alkalmi pamflettistája. Ő ugyanis források dolgában inkriminált könyvem 6. lapjának 1. jegyzeténél tovább el nem jut, mert nem is akar és nem is mer eljutni.

Nézzük csak és rekapituláljuk röviden a Skultéty által fölényes magaslatookról általánosságban lenézett, de részleteiben lelkiismeretes kitartással agyonhallgatott forrásaimat.

Adatokat idézek: a m. kir. Orsz. Levéltár különböző gyűjteményeiből, a M. Nemz. Múzeum törzslévéltárából, azután Trencsén-Bán, Besztercebánya, Eperjes, Illava, Kassa, Kisszeben, Kiszuca-Ujhely, Körmöcbánya, Nagyszombat, Trencsén, Zsolna, Zsolna-Erdőd községek és városok levéltáraiból, az esztergomi primási, a pozsonyi káptalani, a nyitrai káptalani, a trencsénmegyei, a trencsényi múzeumi levéltárból, a márkusfalvi Máriássy, Zamaróczy, gr. Erdődy, Brogyáni, Reviczky, Grádeczi Horváth Stansich családok és Szádeczky Boldizsár levéltárából, ezenfelül idézem Fejér, Wenzel, Knauz, Kubinyi, Teleki, Fejérpataky stb., stb. által publikált oklevéltárak egész sorát. Ha ezek nem exakt történelmi források, akkor Skultéty nincsen tisztában egészen elemi fogalmakkal, már pedig én ábc-re őt nem taníthatom.

Skultéty az általam összehordott hatalmas levéltári anyag egyetlen egy adatával még csak véletlenül

sem mer érdemben foglalkozni és pamflettjében egy 1257. évi oklevelet tud csak idézni (12. l.) s azt is rosszul. „Okmány-tár“ ugyanis nálunk sokféle van, s illik megmondani, hogy a sok közül melyikben kereskedjen az olvasó! No, de ilyen csekélységek egy vérbeli cseh (-szlovák) „tudós“-t igazán nem zavarnak.

Az eddigiek alapján meg kell tehát állapítanom, hogy Skultéty könyvem első jegyzeténél készakarva megakadt, s a többi néhány száz idézetben felsorolt összes adataim óvatos, de konok agyonhallgatásával, pusztán az első jegyzet tudomásulvételével, pamflettje 4. lapján a cseh (-szlovák) „tudós“-ok vakmerőségével, tendenciózusan lebecsüli a neki módfelett kellemetlen s így óvatosan el mellőzött összes cáfolhatatlan forrásaimat.

Ime, ez a cseh-szlovák „tudományos módszer“! No de haladjunk csak tovább, látunk mi még ennél cifrábbakat is.

Ugyancsak a pamflett 4. lapján elmondja Skultéty, hogy a tótoknál hogyan kezdődött az „ébredés“, már t. i. a nemzeti öntudatra való ébredés. Nem titkolja ő sem, hogy ezt a cseh ellenesség jegyében Bernolák Antal indította meg, amiről én is megemlékszem, művem 13. lapján. Még igazán szép Skultétytól, hogy legalább jegyzetben bevallja, hogy a tót nemzeti öntudat felébredéstése magyar támogatással, magyar pénzen, Magyarország hercegprimásának, Rudnay Sándornak költségén történt.

Vajjon a magyar nemzeti öntudatnak a mi felvidékünkön való ébredtartása körül Masaryk, Beneš vagy mások, milyen áldozatokat hoztak?

Skultéty pamflettjében az 5. laptól a 14-ig mesterségesen tenyésztett homályos zűrzavar uralkodik. Így pl.: egy Jagić-ból vett idézet műfordításából (5. l.) megtudjuk, hogy a „čechisch-slavisch“ magyarul „cseh-tót“-ot jelent. Ugyancsak a Jagić által korrektül használt čechoslavisch szó (13. l. jegyzet) Skultéty által zárójelben: „Slovakisch“-ra leszen „helyesbítve“. Skultéty Oblak V. írónak egy német szövegét, mely így hangzik: „Dieser Zusammenhang wäre so aufzufassen, dass die *Vorfahren* der Böhmen und Slovaken sich in der hinterkarpatischen Urheimath mit den Slovenen berührten . . .“ stb., a fontos *Vorfahren* szó zseniális elhagyásával céljainak megfelelően így idomítja át: „A csehek és tótok már a kárpátokontúli szláv őshazában érintkeztek a szlovénekkal . . .“ stb.

Ime — ismétlem — ez a „cseh-szlovák tudományos módszer!“ Skultéty egyébként a *szláv* szót a tóttal állandóan és következetesen összekeveri és felcseréli. Erre neki ugyanis nagy szüksége van.

A 6. lapon elsüti ellenem Skultéty a nagy ágyút: Melich Jánost, aki 1903-ban megjelent egyik művében ismételten kimondja, hogy: „*Moráviában* mai értelemben vett tótok laktak“. Kérdem, hol állítom én azt, hogy Moráviában egykoron nem laktak tótok? De kérdem azt is, hogy mióta egyenlő Morávia Felső-Magyarországgal, el egészen Máramarossziget-

tig? Vagy nem olvasta Skultéty Matunák Mihály: *Slovensko nikdy nepatrilo ani k česku ani k Polsku* című terjedelmes dolgozatát, amely a *Kultúra (Casopis slovenskej inteligencie)* 1927. évf. 2—3. füzetében megjelent? El van ott ez a kérdés alaposan és tótul intézve.

Hol állítom én, hogy a mai tótok délszlávok voltak, s miért leszek én összetévesztve Czambellal és Schranillal?

Ügylátszik kettőnk közül még sem én hunytam le a szememet s éppen ezért vagyok kénytelen mindezen szédelgéseket észrevenni. És most újra, de utoljára kérdem, hogy miért nem cáfolta meg Skultéty megyéről-megyére az általam felsorakoztatott levéltári adat-tömeget és miféle *tudományos módszer* az, amely Zólyom megye XIII—XV. századi népmozgalmát a Pallas-Lexikon mai földrajzi helyneveivel óhajttja elintézní? Egy XIX. századvégi topografiai állapotokat megrögzítő standard munkával akar tehát Skultéty 4—500 év előtti népmozgalmi viszonyokat bizonyítgatni, azzal a Pallas-Lexikkal, amelyet viszont a 30. és 31. lapon (jegyzet) mélységesen leszól! Hát *boto-kudok*nak néz bennünket, akiknek álnemzeti csomagolásban mindent be lehet adni? És ez az ember, aki nem rests *ilyen* eszközökkel élni, merészeli forrásaim hitelét kétségbe vonni? Hát van Skultétynak fogalma arról, hogy mi a tudományos forrás? Ilyen cseh „tudományoskodás”-ra csak egy méltó megjegyzésem van, hogy aki ilyeneket művel, szégyelheti magát.

Miféle címen merészeli valaki a száját kinyitni, aki soha eredeti középkori oklevelet nem látott, aki ilyet elolvasni nem tud, azt meg sem érti, mert hiszen latinul sem tud, s fogalma sincsen levéltárról és levéltári forrásokról s azoknak értékéről? S ilyen ember mer kétszínű és nem tiszta játékot űzni nemcsak azokkal, akik *ignoti*, de barátaival, a csehekkel szemben is, akik eleddig abban a tévhitben lehettek, hogy Skultéty érti a dolgát!

Az arrogancia, a személyeskedés, a vakmerőség még nem tudomány s az ilyen eszközökkel dolgozó Skultétynak nincs joga tudatlanságát a mi tiszteletreméltó Hunfalvynk jó félszázaddal előbb tett s ma már egészen naiv megjegyzése mögé rejteni, hogy nálunk az oklevelek írói, a kir. jegyzők „magyar fordításban (!) fejezték ki a *helyneveket* és egyebeket (!)”. Ilyen kényelmesen és túl humorosan komoly és „tudós” ember igaz ügyet talán mégsem intézhet el!

Ezzel kapcsolatban legyen szabad Skultétyt megkérdezni, hogy vajjon a középkori káptalani és konventi jegyzők is az eljövendő Iványi Bélákra való tekintettel műfordításokkal töltötték idejüket? Vajjon 1353-ban a váci káptalan embere „Zehebléb”, azaz Szébelléb határában tótból fordítja (!) a „Musoupatak, terra Legeen, Berch, Megepatak, Beelpatag, Bodallau” stb. helyneveket?²⁾ Vajjon 1425-ben a nyitrai káptalan a „Chetertheckhel, Boros, Tolmach,

²⁾ A helyneveket mindig eredeti írásmód szerint fogom idézni. Esztergomi káptalan magán lt. Lad. 15. fasc. 3. No. 1.

Maagh, Olwar, Lewa, Solmoss, Olewa, Lyske“ helységekben lakó jobbágyok neveit szintén lefordítja tótól magyarra, és a: Bika, Corpass, Zsoldoss, Hegedews, Syposs, Kalandass, Rostass, Nyrő, Bíró, Vitéz, Jobag, Zekeress, Magyarass, Rosass, Retkess, Nemess, Boross“ stb., stb. nevek talán mind fordítások?³⁾ Hát vajjon 1381-ben vagy 1423-ban a „Keuesfalva alias Wydastelke“ Turócban miféle tót helynévnek a fordítása?⁴⁾ És 1295-ben Liptó megyében miért Henchmann comes kap Zelnice fölött „terram habitatoribus destitutam“, melynek határában „montem *Remetehyg* dictum“ és „arbores *Jaurfa* dictum“ találunk? Ebből ugyebár cseh logika szerint következik, hogy itt tótok laktak, s ezek hagyták ott a Remetehegyet és a jávorfát? S ha Turóc már a XIII—XIV. századokban annyira tele volt tótokkal, miért kellett a Turóczi családnak Liptó és Turóc közt a Vág mellett fekvő birtokukat Szepesi Péter rózsahegyvi polgár által *more teutonicali* soltészesség útján 1337-ben benépesíteni?⁵⁾

És pl.: 1355-ben a garamszentbenedeki konvent embere vajjon reám való figyelemmel talál a trencsénmegyei „Myssen“ határjárásakor: „Tepla pataka, Haskuthfeu, Farkasku, Farkashig, Bykerdeu, Zylfa, Kerekhyg, Taplapatak, Temerdykhyg, Borloghyg, Benedic-verme, tyzafa“, de ezek mellett: „Charnapataka, Predborhyge és (ad sepulturam) Bohomilporloga“ helyneveket?⁶⁾

1394-ben Körmöc comese Czwichil János, bírása pedig Hanus dictus Schentil.⁷⁾ 1437-ben Újbányán egy molendinum neve „vulgo Erczmul vocatum in Kinisperg vulgo *hungaricali* Wybanya vocata“ (német hely- és személynevekkel).⁸⁾ 1439-ben egy nagyszombati oltár fundálásánál az alapító ad egy modori házat „in platea *Newstift*“, amely ház Modoron „inter domos Erdsmyd . . . et Jorig Pinther“ feküdt. Adott továbbá 3 szőlőt is, az egyik neve Preydel, fekszik „in monte Scheyben“ a Chleynweyngarten és a dy Ord nevű szőlők közt. A másik neve Puchweyngarten az Oberperig-en a Posinger és Schreyber-féle szőlők közt, a harmadik szőlő neve Freytag, amely szintén az Oberperig-en feküdt.⁹⁾ Természetesen mindezeket a jó modoriak a tótól fordították le s mindez Modor egykori tót volta mellett bizonyít . . .

1505-ben a felsőmagyarországi bányavárosok élén ezek állanak, idézem az oklevelet:

Valentinus Palusth iudex, Sebastianus Wngefegh et Mathias Nempthe iurati cives ac Paulus Schayder notarius Cremniciensis, et Valentinus aurifaber iudex Erasmus Resl et Johannes Polyak iurati cives, necnon Balthasar Stekh notarius civitatis Schebnicyensis, necnon Stepha-

³⁾ U. o. Lad. 1. fasc. 5. No. 7

⁴⁾ M. Tud. Akadémia ltára 1381. IV. 26.

⁵⁾ M. Tud. Akad. ltára: 1337. II. 22.

⁶⁾ U. ott: 1355. feria prox. ante domin. Oculi.

⁷⁾ Esztergomi kápt. magán lt. Lad. 1. fasc. 8. No. 19.

⁸⁾ U. ott: Lad. 1. fasc. 4. No. 6.

⁹⁾ U. ott: Lad. 43. fasc. 1. No. 12.

nus Penns iudex Bartholomeus Gros, Georgius Hewdorfer iurati cives civitatis Bistrichiensis ac Georgius Gatrete iulex, Egidius Kacheel, Valentinus Faulsticz iurati cives Pwkanenses alias Bakawanienses et Johannes Fridrich iudex, Christophorus Pekh et Johannes Burm iurati Belabanienses ac Leonardus sartor iudex, Laurentius Visther et Bernardus Thyndel iurati cives civitatis Wywanyensis et Georgius Holczmon iudex, Johannes et Caspar cives iurati de Lybetha.¹⁰⁾

Ha még mindezekhez hozzávesszük a Fejérpatak y által közölt középkori városi adólajstromok névsorát, joggal kérdezhetjük, hogy hol van hát a XV. században az a rengeteg tót, ha minden felsőmagyarországi város sült német?

1419-ben a turóczi „Maysel“ is soltészség, s 1526-ban Turócbán, a mai tótság kellős közepén Necpálon nem lehetát, hanem „*scultetiam* sive *judicatum liberum*“ találunk.¹¹⁾ 1507-ben Kyczme-gel István a körmöci, Restel Erasmus a selmeci, Petherman Péter a besztercebányai, Galtree György a bakabányai és Htykel János az újbányai bíró.¹²⁾

1580-ban pl.: Nagyszombat tanácsa a következő nevűekből áll: „Nos Johannes Latkowski iudex, Thomas Prim alias *Bakai*, Martinus Nagy, Christophorus Lingel, Philippus *Bihal alias Kádas*, Joannes Petranski, Matthaeus *Olasz*, Matthias Slegel, Joannes Klein, Georgius Hrabowiczki, Matthias Tuczentaller et Georgius Gerul“ az esküdtpolgárok.¹³⁾ 1560-ban Csicsva várának tartományában még mindig harminc, 1569-ben Sztropkó tartozékain tizenöt soltész-ség van, de egyetlen lehota sincsen.¹⁴⁾ 1579-ben Sároson, Kucsínon ilyen nevűek laknak: Bagoss, Bertha, Bolha, Garay, Lőrincz, Pinkest, Seledy, Szabó. Ugyanekkor a Sáros vár tartozékai közt lévő „Megie“ possessió lakói színmagyarok.¹⁵⁾ 1572-ben Munkács vára határában a következő nevű erdőket találjuk: „Patakok közij, Esztereos, Isnetę oldal, Kerepeczkekes, Gathy mochyar, Zazwegh, Janossy Erdő, Borwa keoz, Zarulazbercz, Wyfalusy, Sarkady Erdő, Roma lygethe, Barthazyto oldal, Zentmiclos felye, Keolchyn felye, . . . Bikeszlo, Barlank . . . , Kekbercz, Havasalya“¹⁶⁾ stb., stb. — A XV—XVI. században magyar és német szótól hangos tehát a határ!

Még lapokon át folytathatnám a kutatásaim során 1919 óta újabban összegyűlt idevágó adatok felsorolását, de eltekintve attól, hogy a szíves olvasót nem óhajtjuk adathalmaz felsorolással fárasztani, hiábavaló munkát is végeznénk, mert ezeket Skultét y meg sem érti, s tehát el sem fogadja, ami mindenesetre igen kényelmes

¹⁰⁾ Staatsarchiv, Bécs, Ungarn 342. cs. No. 21.

¹¹⁾ M. T. Akad. ltára 1419. garamszentbenedeki prot. B. 120 l.

¹²⁾ Garamszentbenedeki konvent ltára : f. 125. No. 48.

¹³⁾ Esztergomi kápt. magán lt. Lad. 43. fas. 3. No. 16.

¹⁴⁾ Közös pénzü. lt. Bécs, Hungarn 14346. és 14355. csomó.

¹⁵⁾ U. o. Hungarn, 14376. csomó.

¹⁶⁾ U. o. 14361. csomó.

kor is véresen küzködni kellett, hogy saját hazájában, saját anyanyelvét nyíltan használhassa. S midőn saját nyelvét az állam nyelvvévé merészelte tenni, Turócszentmártonban és egyebütt is kimondták a magyarra a halálos ítéletet, s már akkor elhatározták, hogy ezt a szerencsétlen nációt eltörlik a föld színéről.

Ilyesmire nincs még egy példa a világtörténetben.

A 18. lapon Skultéty azzal áll elő, hogy tót fiú Magyarországon nem tanulhatott, jogról, teológiáról, tehát főiskolákról ki volt zárva s így nem is érvényesülhetett, mert minden vasúti baktek magyar volt. Erre a nagyhangú, de vakmerő állításra csakúgy találomra elővettem az esztergomi egyházmegye 1902. évi schematizmusát, ahol pl.: az esztergomi IV. éves teológusok nevei ezek: Bozsényik, Buzás, Cservenka, Gregiska, Hlavathy, Hrdlicska, Kosztelánszky, Kubicza, Marczy, Máteffy, Mischák, két Miskovicz, Morvay, Novák (munkácsi gör. kath.), Raunstein, Révay, Szalva és Zemanek. Tehát 20 növendék közül 14 tót és 4 magyar! Így állunk a teológia többi évfolyamával is, pedig ekkor még nem Csernoch János, a szakolcai tót fiú, az érsek! Az esztergomi egyház főbb papjai közt ekkor ilyen neveket találni: Jedlicska, Klempa, Krohnyák, Mally, Roszival, Prohászka Ottokár, Okányik, Krizsán, Bláhó, Skarda, Robicsek, Srobár, stb., stb.

Meg kell itt említenem azt is, hogy Melich János, a budapesti egyetem büszkesége Szarvason tót iskolába járt, ahol a történelmen kívül mindent tótul tanult!

Ime az „igazmondó” Skultéty, aki szerint a 18. lapon a tót minden közpályáról ki volt zárva, s a 19. lapon nyomban kiderül, hogy a nyitrai tanfelügyelő: Libertiny Gusztáv, a törvényszéki elnök pedig Chudovszky Géza volt. Amde tessék csak átnézni nemcsak a régi, de mai tisztí címtárainkat is, s azután tessék arról diskurálni, hogy nálunk a tót tanulhatott s érvényesülhetett-e vagy sem.

1873-ban kolera volt a felvidéken. Ekkor nagyon sok tót szülő elhalt, s maradt utánuk egy csomó jómagával tehetetlen árva tót gyermek. Ezeket a magyar társadalom felkarolta, jó szívvel fogadta, felnevelte és nem hagyta éhen pusztulni. Természetesen nem a magyar társadalom ment fél Turócba, Liptóba a gyermekek után, hanem e gyermekeket helyezték el magyar családoknál, amit Skultéty ádáz szemforgatással nem áthat úgy beállítani, hogy ezeket az „árvák”-at üzletszerűen hatóságilag szedték „még 30 év múlva is”. Nos, én úgy látom, hogy Skultéty „renegát lelkületére” nézve ennél semmi jellemzőbb nem lehet! Vajjon mi-féle világ-skandalumot csapna most, ha az akkori magyar társadalom sorsukra bízta volna e szerencsétleneket, akiket szűkebb pátriájuk eltartani és felnevelni nem tudott? Micsoda gyilkos ázsiai hordának kiáltana ki bennünket, ha mi magyarok kötelességszerűen és testvéri szívvel nem siettünk volna ezen elhagyott nyomorultak segítségére? És a segítségért s jó tettért megkaptuk most a renegát lelkülethez illő — elismerést és hálát!

A csernovai esetet Skultétý a végletekig kihasználja, de pl. a csehek 1918. évi pozsonyi és egyéb vérengzését nem említi. Nem szól a pozsonyi Mária Terézia-szobor elleni cseh „kultúrtevékenység”-ről sem! — Természetesen a csernovai eset úgy van beállítva, mintha azt a magyar hatóságok rendezték volna, pedig Skultétý is nagyon jól tudja, hogy Hlinka volt az, aki püspökével szembe szállt. És kérdem tisztelettel, akár igazuk volt a csernovaiaknak, akár nem, ha már a kath. egyház kénytelen volt *brachium saeculare*-t igénybe venni a lelketlenül fellázított csernovaiak ellen, Csernova akarata előtt talán még sem hátrálhatott meg a magyar államhatalom?

A 21. lapon megint velem van baja Skultétýnak, mondván, hogy én megbotránkozva beszélem, hogy ezek (t. i. az agitátorok által felheccelt) tótok gyűlölték a magyart! Hát persze, hogy ezek gyűlölték, de szerencsére nemcsak *ezek*-ből állott a tótság.

Ugyane lapon egy III. számú fejezetbe kezd a szerző, mely az összes közt talán a leghumorosabb. Megtudjuk ebből, hogy (ha a csehek hozzájárulnak!) talán még a jó Isten is tót eredetű, mert minden létező lény — gyanus. Dobótól, Szondytól, Verböcztől kezdve el egészen Rákosi Jenőig mindenki tót renegát, s nálunk mindenki és minden, *még a várbástyák is*, tót volt, s erre Skultétý nyomban és logikus a n ki is jelenti, hogy *tehát* nálunk a tót nem tanulhatott és nem érvényesülhetett! Ezen a logikán tessék aztán eligazodni!

Ami azt a vádat illeti, hogy Magyarországon tót ember kezébe tót nyomtatvány nem kerülhetett, erre csak mosolyogni lehet. Mert míg 1898-ban még csak 21, addig 1908-ban már 41 tót nyelvű újság és folyóirat jelent meg Magyarországon — teljesen szabadon. Vajjon ma Felsőmagyarországon hány tót nyelvű ilyen nyomtatvány jelenik meg teljesen szabadon?

Miután Skultétý a magyar intoleranciát ilyen fényes logikával lapokon át bizonygatja, eme mulatságos rész után, a 28. lapon megemlékezik arról, hogy a Moyses besztercebányai püspök által az ötvenes években alkalmazott „tót érzelmű” tanárok 1867-ben „irgalmatlanul elbocsáttattak; Magyarországon számukra többé nem volt hely, kénytelenek voltak a nagy világba menni”. És mindezt az igazság eme felkent bajnoka szemrebbenés nélkül le meri írni, holott nagyon jól tudja, hogy hazugság.

Először is Moyses püspök soha sehova semmiféle tanárt ki nem nevezett, nem is nevezhetett, mert ezeket Bachék nevezték ki, s másodszer a szóbanforgó Culen, Mráz, Klemens, Zajmusz, Cserny Károly és Emil tanárokat nem bocsátották el „irgalmatlanul” s igenis akadt számukra Lőcsén, Ungváron, Eperjesen, Pozsonyban egy-egy katedra, s így eszük ágában sem volt világga menni. Egyedül Cserny Emil ment el önként, senkitől sem küldve, a moszkvai cárevics-intézetbe, majd innen a rigai egyetemre tanárnak.²¹⁾

²¹⁾ Ld.: 6940. és 10817/1867. vall. és közokt. min. számokat, Nemzeti Újság: 1929. nov. 22.

napután pedig cseh atyafiak „érvei“ lelkesítsék. Maradjon csak — ha tud — az ilyen izgága és békebontó ember cseh „apostol“-nak, nekünk pedig hagyjon egyszersmindkorra békét s kíméljen meg bennünket végleg értéktelen politikai pamflettjeitől.

*

Végig olvasva Skultétynek az igazságtól messze elcsavarodó pamflettjét, írása még jobban megerősített abban, hogy helyes úton jártam, s most még inkább kénytelen vagyok mindent, amit 11 év előtt írtam, változatlanul, az utolsó betűig fenn tartani.

*

Az eddigiekből láttuk, hogy Skultéty mindenféle eszközzel miként igyekszik az 1908. előtti magyar kormányzatot úgy feltüntetni, mintha az valami *herrerós* garázdálkodás lett volna. Úgy állítja be a dolgokat, mintha Felsőmagyarország ekkor a könny, vér, siralom és pusztulás hona, a magyar rezsím pedig a tótok elleni legvándalabb tatárjárás lett volna, míg csak 1918-ban be nem következett a „felszabadítás és megváltás“.

Nos, hát nézzünk körül egy kissé a „felszabadított“ Felsőmagyarország 1919 óta szabadságban úszó, tejjel-mézzel folyó földjén, s lehetőleg idézzük magukat az erre legilletékesebb tótokat, köztük legelől a tót ügyért Múrauban a csehek részéről börtönt szenvedett Hlinkát, akit, mint „exakt-forrást“ talán még Skultéty sem kifogásolhat.

1921-ben, tehát a „felszabadítás“ harmadik évében Hlinka a *Slovak* című lapjában így ír: „Három év alatt több tapasztalatra tettünk szert, mint a magyaroknál 300 év alatt! Pörünk (t. i. sajtópör) van már száz száma”.²³⁾ Nézzük ezzel szemben, hogy a tót nemzetiségi mozgalom legforróbb korszakában, 1907—8-ban a két legtámadóbb és vehemensen harcias csehbarát tót lapnak (*Slovensky Tiždeník* és *Ludove Noviny*) hány sajtópere volt? Összesen 27. Esik tehát évenként egy lapra 6-25 sajtópör.

De idézzük csak tovább Hlinkát, aki 1923-ban lapjában ezt írja: „Szerencsések vagyunk, ha hetenként csak négyszer kobbazzák el lapunkat“.

Ime, így fest a csehszlovák „sajtószabadság“ a gyakorlatban!

Nos, ha *ilyen* a sajtószabadság, mégis talán kulturális téren nyert 1919. óta a tótság? Erre 1921-ben Hlinka lapjában ezt írja:

A tót nyelv *úgy mondják*, egyenrangú a csehhez. Elhallgatják azonban, hogy Slovenskón minden cseh nyelven megy. Azt mondják, van tót egyetemünk — cseh tanárokkal. Vannak tót iskoláink... arról azonban hallgatnak, hogy az oktatás nyelve nem tót. Van tót színházunk, ahol nagy ritkán tótul is játszanak.

²³⁾ Helykimélés céljából az idézgetések engedtesse nekünk el.

Ime a kultúra! — A magyar uralom alatt a tót megmaradt évszázadokon át tótnak, — még egy pár évtized, s nem lesz tót a Felvidéken, legfeljebb — Amerikában. A Felvidéken csak cseh lesz.

Tegyük fel itt most már azt a talán kissé kellemetlen kérdést is, hogy miért kellett a *tót Stefanik* tábornokot perfid módon cseh hivatalos apparátussal meggyilkoltatni? Továbbá, miért kell a *tót Jedlicska* professzornak hontalanul a világban bolyongani? Avagy miért kellett *Csernoch* érsek *tót* fivérének és nővérének Szakolcán a *Stefanik* sorsára jutni? Ez mind a tót „felszabadítás” integráns része?

Vizsgáljuk a „felszabadítás” gazdasági oldalát is. Skultéty szerint 1910-ben Észak-Amerikában 700.000 tót volt (35. l.) s a tótság a magyar uralom alatt tömegekben (!) vándorolt ki. Persze most, a cseh Felsőmagyarországon olyan jó dolguk van, hogy Amerika az utolsó 10 év alatt tótok tekintetében teljesen kiürült s mind egy szálig hazajött a most már Eldorádóvá vedlett „szabad” Szlovenszkóba? Miért kíván tehát a *Szepesi Híradó* 1930. jan. 1-iki vezércikke: „A szlováknak Argentína helyett teljes autonómiát”? Felelünk erre. Azért, mert a tótság Eldorádója ma korántsem Szlovenszkó, hanem — Argentína és Brazília! *Hlinka* lapjának 1929. karácsonyi számában egy nagy cikk címe: *25 ezer szlovák ember vár útlevélre Amerikába!*

Ime a „felszabadítás” gazdasági mérlege! De haladjunk csak tovább!

Lapja 1929. karácsonyi számában *Hlinka*: *Ma született a Megváltó* címen többek közt így ír:

Te szlovák nemzetem! Ezer évig eveztlél a magyar trikolór alatt, hozzá kellett alkalmazkodnod a magyar kultúrához, nyelvhez, iskolához — de azért volt kenyered a jóllakásig!

A cikk folytatását a cseh „szabad sajtó” cenzorának idegel nem birták s törölte azt. A folytatás pedig röviden ez: Ti tótok, most is idegen nyelvhez, kultúrához kell alkalmazkodnotok, — de éhezve!

Kérdem tehát, a cseh szabadság ilyen áldásaiért lelkesedhet-e egy vérbeli tót? Érthető tehát a *Szepesi Híradó*, midőn 1930. jan. 1-i vezércikkében ezt írja:

Szlovenszkó népe az úgynevezett felszabadítás után teljesen elszegényedett, sőt koldusbotra jutott annyira, hogy existenciájának fentartását már csak a szomorú és bizonytalan kivándorlásban látja!

Így van ez, mélyen tisztelt Európa, dacára a Skultétyeknek és Scotus Viatoroknak! Tessék csak úgy felületesen bekukkantani a mai Felsőmagyarországra, lehet ott látni pl.: a hideg kéményű, leállított s düledező gyárak tömegét, letarolt, de újra be nem fásított erdőket,²⁴⁾ gazzal benőtt, csak cseh spionoktól hem-

²⁴⁾ Ld.: a pozsonyi *Carpathia* fakesk. szaklap 1929. márciusi számát, ahol az erdőpusztítás bőven meg van írva.

zsegő, de egyébként üres pályaudvarokat, halálos, dermedt csendet, pusztulást, visszafejlődést, kivándorló, éhező tót népet, de túlon-túl jóllakott, szélesképű cseh beámtér-hadat, akik eme cseh gyarmaton igyekeznek magukat bármi úton-módon mielőbb jól megszédni, s aztán hazalódulni.

Nem csoda tehát, ha Rázus Márton, a hírneves tót költő nemrég az amerikai tótsághoz intézett *Szózat*-ában ezeket írta:

Arról van szó, hogy Szlovenszko maradjon-e továbbra is a kivándorlók szállítója Közép-Európában... folyjon-e továbbra is a tót vér Franciaországba, Kanadába, Argentínába és Ausztráliába...? A fordulat után²⁵⁾ a cseh jövevényekből egy új nemesi kaszt, egy úri nép (Herrenvolk) képződött, míg az őslakosság szegényedik és alkalmazás hiányában küzd a megélhetéssel.

Ugyanez a Rázus a *Narodnie Noviny*-ben a 10 éves cseh garázdálkodás mérlegéről így ír:

Ha valaki emlegetni fogja a szociális reformokat, a *gyárak romjai és a kivándorlók ezrei* fognak válaszolni. A cseh földbirtokreformról pedig megjegyzi, hogy a „maradékbirtokok” jogosultságát már csak azért is nehezen érti meg Európa, mert a legszegényebb szlovák mezőgazdasági proletárok, nemcsak hogy nem kaptak földet, hanem a munkaalkalmukat is elvesztették.

Az *Amerikai Tót Liga* pittsburghi szerve 1925-ben²⁶⁾ az ottani tótokhoz intézett felhívásában ezeket írja: „Testvéreink a Kárpátok aljáról segítségért kiáltanak, mert erkölcsileg és anyagi-lag pusztulnak”. Ugyanez a szervezet ugyancsak 1925-ben egy másik kiáltványban így ír:

Azok, akik Slovenskón a mai vészterhes uralmat meghonosították, nem riadnak vissza semmiféle anyagi áldozattól, semmi gonoszástól, vagy erőszaktól,²⁷⁾ hogy a tót nemzeti öntudat küzdelmét végkép letörjék.

Tényleg! Stefanik tábornoktól Tuka Béla egykori kollégámig mindenkinek pusztulni kellett, aki a tót autonómiának akár-csak a gondolatát merete szolgálni! Ezek aztán a botránnyosan és vérforralón „szédületes dolgok”, hogy Skultéty szavait idézzem!

Ez tehát a csehek által irgalom nélkül „felszabadított” tót fajtestvérek sorsa Felsőmagyarországon! Képzhetők, hogy milyen elbánásban részesül az ott maradt szerencsétlen magyar őslakosság! Ez választhat az elcsehedés, a legvadabb, legbarbárabb üldözés és véres martyrium vagy a — kivándorlás között.

Ez ma a csehek felszabadításával tönkre boldogított Felsőmagyarországon az *igazi* helyzetkép, amelyhez módfelett illene, ha a

²⁵⁾ A cseh megszállók betolakodása!

²⁶⁾ Tehát még akkor is voltak bőven tótok Amerikában!

²⁷⁾ Ld.: pl. a pozsonyi Mária Terézia-szobor, Petőfi-szobor, lőcsei honvéd-szobor stb. ledöntésének európai híré nemes „kulturtényét”.

demarkációs vonalak mentén mindenütt kitennék a jubileumi táblákat, ezzel a felirattal:

Beneš et Comp.
Société anonyme pour l'exploitation de la
Hongrie Septentrionale.

Erről a notóriusan hajmeresztő cseh garázdálkodásról kellett tehát Skultétynak, megrendelésre, hirtelen csapott műlarmával a figyelmet elterelni. Mi sem természetesebb, hogy a kísérlet — csütörtököt mondott!

* *

Mielőtt ezen ügyben végleg letenném a tollat, még van egy szerény megjegyzésem. Az idők telése során sok minden megváltozott és átalakult a földön, csak a cseh nép változott keveset. 1308-ban ugyanis egy ismeretlen francia utazó járt Kelet-Európában, s leírta itteni megfigyeléseit. Utirajzát, melynek kézírata ma is meg van, dr. Olgierd Górka lengyel tudós *Anonymi Descriptio Europae Orientalis* . . . anno MCCCVIII. *exarata* címen sajtó alá rendezte és 1916-ban kiadta a krakkói lengyel tudományos Akadémia.

A cseheket ez a francia utazó röviden, de annál találóbban így jellemzi: „Omnes Bohemi sunt magni et subtiles fures,²⁸⁾ non sunt bellicosi . . .” Azaz magyarul: Minden cseh nagy és elmés tolvaj, de nem harcias . . .

Betűről-betűre helytálló az ismeretlen francia e pompás meglátása *ma is*, csak egy kissé modernizálni kell megállapítását ilyenképpen:

Omnes Bohemi sunt magni et subtiles fures atque perfidissimi mendaces, non sunt bellicosi.

Ugyebár földöntúli dicsőség lehet, ha valaki, állítólag tót léte, ilyen kitűnő népnek a szekerét tolja?

*

Ez egyszer még kitüntettem a provokáló Skultétyt azzal, hogy válasza méltattam tudománytalan politikai pamflettjét, s amidőn tőle immáron végleg elbúcsúzom — mert hiszen teljesen felesleges lenne részemről ezt a céltalan feleselési viszonyt továbbra is fenntartani — önkéntelenül is eszembe jut a minaretekről a mindenségbe kiáltozó müezzin mindennapi stereotyp figyelmeztetése: Az idő rohan, az ítélet közelg!

(Szeged, 1930. március.)

²⁸⁾ Ld.: pl. József főhercegünk nagytapolcsányi uradalmának, kastélyának és háziberendezésének vagy Frigyes főherceg pozsonyi palotája berendezésének stb. subtilis eltulajdonítását.